

Zo is dus de matiging die *naar verhouding* in de concentratiekampen in Nederland betracht is (zie Tabel VIII op pag. 695), opzet geweest. Seyss-Inquart en Rauter waren zich bewust hoe ver zij konden gaan ten aanzien van het algemene karakter van die kampen. Persoonlijke belangstelling voor die kampen heeft de *Reichskommissar* overigens niet getoond: hij is er nimmer verschenen; hetzelfde geldt voor de *Generalkommissar für Verwaltung und Justiz*, Wimmer. Rauter en Harster hebben de kampen wél bezocht: Rauter is tweemaal in Amersfoort geweest en drie- of viermaal in Vught (eenmaal samen met Himmler) en Harster heeft omstreeks eind november '41 een inspectiebezoek aan Amersfoort gebracht, speciaal, zo beweerde hij, om te zien hoe het er met de Russische krijgsgevangenen voorstond. 'Ongeveer twee maanden na hun aankomst, . . . in de tijd dat ik', aldus Harster, 'deze inspectie hield, was reeds een groot aantal van hen gestorven en gezien het feit dat de overigen bijvoorbeeld kalk en teer aten, heeft de mening post gevat, dat zij een geheime ziekte hadden.'<sup>1</sup> Wij tekenen hierbij aan dat eind november '41 nog geen enkele Russische krijgsgevangene gestorven was. Pas later zijn de eersten bezweken, door de honger – een vorm van liquidatie die niet minder moedwillig is geweest dan de massale executies waartoe het begin april '42 kwam. Allen die bij dit gebeuren betrokken zijn geweest, zijn in hun rol gebleven – de enige die uit zijn rol viel, was Harsters naaste medewerker Deppner, de *Schreibtschmörder*, die in dit geval zich van zijn bureau losmakend, een van de vier feitelijke moordenaars is geweest, en blijkbaar ook heeft willen zijn.

★

Wanneer een overheid de gelegenheid biedt tot crimineel optreden, ontbreekt het nimmer aan personen die het bedrijven van criminele daden als de gewoonste zaak van de wereld gaan beschouwen. Dat geldt ook voor Nederlanders. Ommen had een Nederlandse *Lagerführer* en louter Nederlandse bewakers. In Amersfoort en Vught zijn de Nederlandse gevangenen bewaakt door het *SS-Wachbataillon*, waarvan de manschappen nagenoeg allen Nederlandse vrijwilligers waren. In Amersfoort en Vught bestond ook de kamp-SS gedeeltelijk uit Nederlanders, in Vught waren de *SS-Aufseherinnen* voor bijna een derde Nederlandse vrouwen en meisjes. Dat voorts in

<sup>1</sup> Boom-Amsterdam: p.v. W. Harster (24 okt. 1947), p. 1-2 (Doc I-639, a-12).